

Kamu ihalelerine katılıp, iş yapan yabancı şirket sayısının son yılların en düşük seviyesine inmesindeki nedenleri (1)

17.05.2014 00:09

Duygu KILIÇ ÇAYLI - Avukatıyas KILIÇ - Kamu Yönetimi Uzmanı

Kamu kaynaklarının ihale yoluyla harcandığı alımlara, yabancı isteklilerin katılım oranı, o ülkedeki ihalelerdeki rekabetin varlığını gösterir. Aynı şekilde ihaleye girip uzun süreli sözleşme imzalayan yabancı yüklenicilerin varlığı, o ülkedeki ihale hukukuna güvenin de göstergesidir. Ancak Türkiye’de ihaleye katılıp sözleşme imzalayan yabancı istekli sayısının özellikle de 2013 yılında, son yılların en düşük seviyesine inmesi, rekabet ve güven algısının yok olduğu anlamına gelebileceği şeklinde de yorumlanabilecektir. Bu konunun, 2013 yılı kamu alımlarındaki oranlar ile geçmiş yılların karşılaştırıldığında daha iyi anlaşılacağı kanaatindeyiz.

2013 yılında toplam 12 bin 960 idare tarafından 129 bin 93 ihale sözleşmeye bağlanmış yaklaşık 99 milyar 70 milyon TL tutarında kamu kaynağı harcanmıştır. Gerçekleştirilen ihalelerdeki tutarların; 89 milyar 237 milyon 530 bin TL’si (%84.58), kanunda belirtilen ihale usulleri kapsamında yapılan alımlara ait olurken 9 milyar 213 bin 471 bin TL’si (%23.98) istisna kapsamında yapılan alımlara, 6 milyar 433 bin 774 bin TL’si (%6.10) doğrudan temin yoluyla yapılan alımlara ve 619 milyon 325 bin TL’si ise kapsam dışındaki alımlara ilişkindir.

100 milyar Türk Lirası’na ulaşan kamu kaynaklarındaki Kamu kaynaklarındaki harcamanın, ihalelerdeki rekabetin artırılmasıyla, daha da azalması mümkündür. Ancak rekabetin artması için

kamu ihalelerine yabancılar da dâhil daha fazla isteklinin katılması gerekmektedir. Bu kapsamda yabancı isteklilerin 2013 yılında azalması, oldukça düşündürücüdür.

Türkiye’de her yıl ortalama 900-500 yabancı yüklenici ile sözleşme imzalanmaktayken, 2013 yılında bu rakam 334’e düşmüştür! Bu rakam son beş yılın en düşük rakamıdır. Ülkemizde kamu ihalelerine katılan ve iş yapan yabancı şirket sayısının düşmesi rekabetin ve güven duygusunun da azaldığı şeklinde yorumlanmalıdır.

Yabancı şirketlerin kamu ihalelerine katılıp iş yapabilmeleri için öncelikle ihale kanununun ve ikincil mevzuatın anlaşılabilir ve sık değişmemesi gerekir. Ancak ülkemizde kamu ihalelerini düzenleyen 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu’nda 2007 tarihinden beri toplam 24 kez değişikliğe gidilmiştir. 2002 yılında Avrupa Birliği normlarına göre hazırlanan ve 2003 yılında yürürlüğe giren ihale kanunları aşağıdaki çizelgeden de anlaşılacağı üzere defalarca değişikliğe uğramıştır.

İhale kanunlarının değişmesine neden olan kanun/kanun hükmünde kararnameler

Kanun değiştirildiği yapılan yıl	İhale kanunlarını değiştiren kanun sayısı	Kanun kabul tarihi -Resmi Gazete sayısı ve yayım tarihi
2007	5	1. 22.02.2007-28.02.2007/26448, 2. 28.03.2007 04.04.2007/26483, 3.18.04.2007-26.04.2007/26504, 4.01.06.2007-07.06.2007/26545, 5. 27.12.2007-05.01.2008/26747
2008	5	1. 20.02.2008-27.02.2008/26800, 2. 15.05.2008-26.05.2008/26887, 3. 09.07.2008-26.07.2008/26948, 4.20.11.2008-05.12.2008/27075, 5. 30.07.2008-06.08.2008/26959
2009	1	25.06.2009-10.07.2009/27284
2010	1	28.12.2010-30.12.2010/27801
2011	3	1.13.02.2011-25.02.2011/27857, 2.03.06.2011-08.06.2011/27958, 3.24.10.2011-02.11.2011/28103
2012	4	1.31.03.2012-04.04.2012/28254, 2. 30.03.2012-11.04.2012/28261, 3. 04.07.2012- 12.07.2012/28351, 4. 01.11.2012- 10.11.2012/28463
2013	5	1. 24.04.2013-01.05.2013/28634, 2.25.04.2013-03.05.2013/28636, 3. 09.05.2013-23.05.2013/28655, 4. 13.07.2013-31.07.2013/28724, 5. 19.11.2013-28.11.2013/28835
Toplam Değişiklik Sayısı: 24		

4734 ve 4735 sayılı kanunlara doğrudan veya dolaylı olarak etkili olan çizelgedeki Kanun değişiklikleri ile ikincil mevzuatında yapılan onlarca değişikliklerin şuan için anlaşılabilir olduğunu söylemek mümkün değildir. Aynı şekilde bu kanun değişikliklerinin birçok alanda rekabeti kısıtlayıcı hükümleri de içerdiği açıktır. (Bkz. İlyas KILIÇ, Duygu KILIÇ ÇAYLI, <<İhale Mevzuatında Son Dönemde Yapılan ve Rekabeti Kısıtlayan Suiistimale Açık Düzenlemeler Nedir? >> www.kilichukuk.org)

Bir ülkeye kaynak ayırıp, istihdam sağlayarak iş alan her şirket, öncelikle ihale mevzuatının

anlaşılır, rekabete açık ve sürdürülebilir olmasını ister. İhale mevzuatının sürekli değiştirilmesi ise yabancı şirketlerin ihalelere girmesini engeller. Yukarıdaki grafik ve çizelge incelendiğinde ihale mevzuatındaki değişikliklerin en sık yapıldığı dönemlerde, yabancı isteklilerin de daha az ihaleye katıldığı değerlendirilebilir. Bu anlamda yabancı şirketlerin en fazla azaldığı 2007-2008 ile 2012-2013 dönemlerin en fazla kanun değişikliğinin olduğunu da belirtmekte fayda vardır.

Bu değerlendirmeler ışığı altında, kamu kaynaklarının verimli kullanılabilmesi için rekabetin artırılması, rekabet için ise yabancı şirketlerin kamu ihalelerine girmesinin sağlanması gerekir. Yabancı isteklilerin ülkemizdeki ihalelere katılmasının sağlanması için ise ihale mevzuatının rekabete açık olması ve sık değiştirilmemesi gerekmektedir.